ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย

หลังจากที่วาสโก ดาคามา ได้ค้นพบดินแดนใหม่ในเอเชียในศตวรรษที่ 15 แล้ว คนจากประเทศต่าง ๆ ในยุโรปต่างก็เดินทางเข้ามายังเอเชียมากขึ้น โดยผ่านเข้ามาทางประเทศอินเดีย แหลมมะละกาและเลยไปยังเกาะญี่ปุ่น ดังนั้นประเทศไทยจึงเป็นหนึ่งในประเทศตะวันออกที่คนยุโรปเข้ามา การเข้ามาในประเทศทางตะวันออกหรือเอเชียในสมัยแรกของคนยุโรป มีวัตถุประสงค์ใหญ่ 2 ประการ คือ เพื่อค้าขายและเผยแพร่ศาสนา สำหรับการแสวงหาอาณานิคมได้เกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการค้าขายและเผยแพร่ศาสนา เนื่องจากหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม วัตถุดิบเป็นสิ่งที่ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปมีความต้องการสูงดังนั้นการแสวงหาอาณานิคมจึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นแหล่งป้อนวัตถุดิบ วิธีการได้มาซึ่งประเทศอาณานิคมนั้น จะใช้ทั้งวิธีการทางศาสนาและการค้าเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นศาสนาคริสต์จึงเข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

โปรตุเกส เป็นประเทศแรกที่เดินทางเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรี ติดต่อค้าขาย พร้อมทั้งนำศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก เข้ามาเผยแพร่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ราวปี พ.ศ.2054 จนได้รับอนุญาตจากประเทศไทยให้สร้างโบสถ์และไม้กางเขนขึ้นได้ จากนั้นก็มีคณะมิชชันนารีฝรั่งเศสเข้ามาใน พ.ศ.2209 ซึ่งตรงกับสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ประเทศไทย แม้ว่าจะเป็นประเทศที่มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งในอดีตมีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช พระมหากษัตริย์เป็นผู้ที่มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียว แต่ก็เปิดโอกาสและให้เสรีภาพแก่คณะมิชชันนารีทำการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ได้อย่างอิสระจนถึงปัจจุบัน เช่น ในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์ได้ทรงพระราชทานที่ดินแปลงหนึ่งที่ริมฝั่งแม่น้ำ เพื่อสร้างโบสถ์และโรงเรียน รวมเรียกว่า "ค่ายนักบุญโรเซฟ"

PAYAP UNIVERSITY

บาทหลวงลังแบร์ต เดอ ลามือต ได้บันทึกเกี่ยวกับเสรีภาพของสยามว่า "ข้าพเจ้าเชื่อว่าในโลกนี้จะหาเมืองไหนที่จะมีศาสนามากอย่าง และที่อนุญาตให้ปฏิบัติตามศาสนานั้น ๆ ได้เท่ากับเมืองไทยเห็นจะพาไม่ได้แล้ว พวกที่ไม่นับถือศาสนาคริสต์ก็ดี พวกเข้ารีตก็ดี พวกมะหะหมัดก็ดี ซึ่งแยกกันเป็นคณะ เป็นหมู่ ก็ปฏิบัติการศาสนาตามลัทธิของตัวได้ทุกอย่าง โดยไม่มีข้อห้ามปรามกีดขวางอย่างใดเลย พวกชาวโปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น มอญ เขมร แขกมะละกา จาม และชาติอื่น ๆ อีกหลายชาติก็มาตั้งบ้านเรือนอยู่ในไทยพวกเข้ารีตลัทธิคาทอลิกมีอยู่ประมาณ 2,000 คน คนเหล่านี้โดยมากเป็นชาวโปรตุเกส ซึ่งได้ถูกขับไล่มาจากอินเดีย จึงได้หนีเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทย และได้ตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นหมู่บ้านหนึ่งต่างหากพวกโปรตุเกสเข้ารีตเหล่านี้ มีวัดเข้ารีตอยู่ 2 วัด วัดหนึ่งอยู่ในความดูแลของบาทหลวงคณะเยซูอิต อีกวัดหนึ่งอยู่ในความดูแลของบาทหลวงคณะเซนต์โดมินิก บาทหลวงทั้งสองคณะนี้และพวกเข้ารีตทั้งหลาย ก็ปฏิบัติการศาสนาได้ทุกอย่าง ดูจอยู่ในเมืองโรกาเหมือนกัน" (ประชุมพงศาวดาร, 2507 หน้า 11) และในปี พ.ศ. 2438 ดร.ฮอเรส โรเบิร์น ก็บันทึกยืนยันว่า "เมืองไทยมีเสรีภาพทางศาสนาจริง ๆ คริสต์ชนมีเสรีภาพที่จะเทศนาในที่สาธารณะ แจกจ่ายหนังสือทำกิจกรรมเผยแพร่ จัดหลักสูตรการศึกษาที่สอดคล้องกับระบบรัฐซึ่งมิได้มีปัญหาทางลัทธินิกายทางศาสนาเลย และมีเสรีภาพที่จะทำการบริการทางการแพทย์และสังคมทั่วไป พัฒนาชนบท ใช้เครื่องมือสื่อสาร เพื่อทำการเผยแพร่พระกิตติคุณ" (แม้น 1985 หน้า 25) อย่างไรก็ตาม การนำเอาศาสนาคริสต์เข้าไปเผยแพร่ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นของประเทศโปรตุเกส หรือฝรั่งเศส ในยุคนั้นต่างก็มุ่งหวังเพื่อที่จะใช้ศาสนาเป็นตัวนำในการที่จะได้ประเทศไทยไปเป็นอาณานิคม กล่าวคือพยายามที่จะให้คนไทยนับถือศาสนาคริสต์ โดยเริ่มตั้งแต่กษัตริย์เป็นต้นมา แต่ปรากฏว่าการมิได้เป็นไปตามที่ประเทศเหล่านั้นตั้งใจไว้ประเทศไทยจึงต้องสูญเสียดินแดนบางส่วน ให้กับอังกฤษและฝรั่งเศสไปในปี พ.ศ. 2436

PAYAP UNIVERSITY

รโดยการใช้กำลังทางทหารแทนการใช้ศาสนา ถึงแม้ว่าคนไทยทั้งประเทศจะมิได้เป็นคริสเตียนตามที่คณะมิชชันนารีตั้งเป้าหมายไว้ แต่ประชาชนก็ยังมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ตามความต้องการ

ภายหลังจากที่ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก ในประเทศไทยได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการที่จะให้คนไทยเข้ารีต โดยเฉพาะกับผู้นำของประเทศ แต่ไม่สำเร็จจึงทำให้บทบาทของนิกายคาทอลิกลดลง คณะธรรมทูตอเมริกันเพรสไบทีเรียนก็เริ่มเข้ามาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) คณะธรรมทูตดังกล่าวนับได้ว่า เป็นคณะบุคคลที่วางรากฐานคริสตศาสนานิกายโปรเตสแตนส์ในประเทศไทย และมีอิทธิพลมากที่สุดต่อลักษณะรูปแบบและชีวิตของชุมชนคริสตศาสนิกชนชาวไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน

หลังจากที่คณะธรรมทูตอเมริกันเพรสไบทีเรียนได้เดินทางเข้ามาและจัดตั้งศูนย์กลางงานพันธกิจได้มั่นคงแล้ว ก็ได้แบ่งแยกสายงานออกเป็น 2 ส่วน คือ "คณะธรรมการสยาม" (Siam Mission) และ "คณะธรรมการลาว" (Laos Mission) โดยคณะธรรมการสยามรับผิดชอบและขยายงานพันธกิจในเขตภาคกลางและภาคใต้ มีกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลาง ส่วนคณะธรรมการลาว (ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น คนกรุงเทพฯเรียกกลุ่มชนในภาคอีสานและภาคเหนือว่า ลาว) ปฏิบัติกิจกรรมในเขตภาคเหนือถึงแคว้นสิบสองบันนา มีศูนย์กลางอยู่ที่เชียงใหม่ โดยมีศาสนาจารย์ดาเนียล แมคกิลวารี เป็นผู้คิดและวางแผนในการที่จะประกาศศาสนาคริสต์ให้ชนกลุ่มนี้ ลักษณะการปฏิบัติงานของคณะธรรมการมีวิธีการหลัก 3 ประการ คือ การประกาศคริสตศาสนา การศึกษาและการแพทย์ ซึ่งเป็นปรัชญา หรือแนวทางของการขยายงานพันธกิจที่เป็นหลักในการปฏิบัติมาโดยตลอด อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2456 ก็ได้มีการเปลี่ยนชื่อคณะธรรมการทั้งสองเป็น "คณะธรรมการสยามเหนือ" (The Northern Siam Mission)

PAYAP UNIVERSITY

และ "คณะธรรมการสยามใต้" (The Southern Siam Mission) ทั้งนี้เพราะได้รับทักท้วงจากรัฐบาลไทยว่าคำว่า "ลาว" ที่คณะธรรมการใช้อยู่นั้นไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ทั้งในทางภูมิศาสตร์และการเมืองซึ่งในขณะนั้นได้มีการรวมล้านนาเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับรัฐบาลที่กรุงเทพฯ แล้วต่อมาในปี พ.ศ. 2457 ก็ได้รวมการทำงานของคณะธรรมการทั้งสองคณะเป็นอันเดียวกัน ใช้ชื่อว่า "คณะธรรมการร่วมแห่งสยาม" (Siam Mission)

วิธีการเผยแพร่

การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยามาจนถึงปัจจุบันมีการเผยแพร่โดยหลายคณะ วิธีการและรูปแบบตามแต่ลัทธินิกายต่าง ๆ จะพิจารณาเห็นประโยชน์ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การเข้าหาผู้นำระดับประเทศ

เป็นที่ทราบกันแล้วว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประมาณ พ.ศ. 2199 เป็นต้นมา การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ของฝรั่งเศสและโปรตุเกสนั้นได้เริ่มจากคนชั้นสูงของสังคมก่อน ซึ่งหมายถึงคนระดับผู้นำหรือผู้บริหารประเทศลงมา สมเด็จกรมพระยาดำรงฯ ได้ทรงวิเคราะห์ความในใจของบาทหลวงซึ่งได้บันทึกไว้ว่า "ถ้าได้สมเด็จพระนารายณ์เข้ารีตแล้ว ราษฎรทั้งเมืองไทยก็คงจะพากันเข้ารีตตามเสด็จหมดทั้งบ้านเมือง ก็จะเป็นปาฏิหาริย์อันใหญ่หลวงที่พวกตนมาทำให้เกิดขึ้น เมื่อคิดเช่นนี้ พวกสังฆราชบาทหลวงก็พยายามที่จะทำให้สมเด็จพระนารายณ์พอพระทัยในงานทั้งปวงและเรียกหาพวกฝรั่งเศสมาถวายให้ทรงใช้สอยราชการ ได้มาทำการอ้างเป็นประโยชน์เกิดขึ้นหลายอย่าง เช่น ตั้งโรงเรียนสอนภาษา วิชาศิลปศาสตร์ของฝรั่งเศส และตั้งโรงพยาบาลเป็นต้น" (ดำรงราชานุภาพ, 2501 หน้า 268)

PAYAP UNIVERSITY

แม้ว่าการที่จะพยายามทำให้ชนชั้นสูงกลับใจมาเป็นคริสตังค์นี้ ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ ถึงกระนั้นก็ตาม บาทหลวงโรมันคาทอลิกก็มิได้ลดความพยายามทูลขอสมเด็จพระสันตปาปาและพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส ส่งพระสมณสาสน์และพระราชสาสน์ มาถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และทรงเชิญเสด็จมานับถือคริสต์ศาสนา เพราะหากสมเด็จพระนารายณ์เป็นคริสตังค์แล้ว คนไทยทั้งหมดก็จะนับถือตามเองไม่จำเป็นต้องพยายามให้เขากลับใจทีละคน ความตอนหนึ่งในพระราชสาสน์ ซึ่งราชทูตของ ฝรั่งเศสได้แปลให้สมเด็จพระนารายณ์ และปรากฏในประชุมพงศาวดารว่า "... โดยเหตุที่พระเจ้ากรุงฝรั่งเศสตั้งพระทัยดีต่อพระองค์ ทั้งเป็นพระสหายอันแท้ของ พระองค์ และทรงตั้งพระทัยให้พระองค์ได้มีเกียรติยศจริง ๆ จึงทรงขอร้องให้ พระองค์ทรงใคร่ครวญว่าพระเกียรติยศพระองค์ที่มีอยู่ในโลกนี้ จะมาจากใครไม่ได้เลย นอกจากมาจากพระเป็นเจ้า ที่เป็นพระอันแท้จริง กล่าวคือพระเป็นเจ้าซึ่งมีอำนาจอันใหญ่ยิ่งและมีอำนาจอันไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งเป็นผู้ที่นับถือของคริสต์ศาสนิกชน และซึ่งเป็นผู้จะบันดาลให้พระเจ้าแผ่นดินทรงเลื่อมใสได้ครอบครองราชสมบัติยืนนานและเป็นผู้ที่จะบันดาลความดี และความชั่วของมนุษย์ทั่วไป ถ้าพระองค์ได้ทรงมอบ พระเกียรติยศ พระเกียรติคุณอันนี้ไว้แก่พระเป็นเจ้า ซึ่งเป็นผู้ปกครองดินฟ้าอากาศนั้น และจะดีกว่าที่พระองค์จะทรงมอบไว้แก่พระอื่น ๆ ที่ชนฝ่ายทิศตะวันออกได้นับถือกัน และซึ่งพระองค์ผู้ทรงไว้ซึ่งความไหวพริบและฉลาดเฉลียวอย่างยิ่ง คงจะได้ทรงเห็นแล้วว่าพระเหล่านั้นไม่มีอำนาจอย่างใดแต่ในข้อความนี้ ถ้าหากว่าพระองค์ทรงพยายามพังคำสั่งสอนของพวกสังฆราชและพวกมิชชันนารี ซึ่งอยู่ในที่นี้แล้ว ก็จะได้ทรงเห็นความแจ่มกระจ่างขึ้นอีก" (ประชุมพงศาวดาร, เล่ม 8 ภาคที่ 32 หน้า 236-238)

PAYAP UNIVERSITY

อย่างไรก็ตาม สมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ได้ทรงปฏิเสธที่จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามพระราชสาสน์ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส ไปอย่างนุ่มนวล ซึ่ง เซอวาเลีย เดอ โชองต์ ได้เป็นล่ามแปลพระราชสาสน์ถวายเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2228 ว่า

".....โอ โอ พระเจ้ากรุงฝรั่งเศสต้องการอยากให้ฉันถือศาสนาอย่างเดียวกันกับพระองค์หรือ ฉันขอบใจมาก และฉันเห็นได้ว่า ไมตรีของพระองค์เป็นกลางแท้ไม่ได้หมายถึงประโยชน์อะไรเลย" (ประชุมพงศาวดาร, หน้า 246) ในเวลาที่แนะนำให้ทรงถือศาสนาคริสเตียนนั้น พระเจ้ากรุงสยามดูไม่ได้กริ้วอย่างใดเลย และได้รับสั่งต่อไปว่า " เอาเถอะ ไม่ควรจะให้พระเจ้ารุงฝรั่งเศสเสียพระทัย แต่ฉันยังไม่รู้เลยว่า ศาสนาของท่านนั้นเป็นอย่างไร ฉันจะต้องเรียนเสียก่อน และถ้าฉันเห็นความจริง ฉันก็จะยอมนับถือด้วย" (ประชุมพวศาวดาร, หน้า 246) และตรัสอีกตอนหนึ่งว่า "เราแจ้งอยู่ในใจว่า พระเจ้าหลุยส์ทรงรักใคร่จะให้สนิทสนมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงอยากให้นับถือศาสนาร่วมกัน แต่การถือศาสนาไม่ได้อยู่ในอำนาจมนุษย์ที่จะเลือกเอาเองได้ เพราะต้องแล้วแต่ศัรทธาที่จะเกิดขึ้นในใจเป็นใหญ่ แต่ที่พระเจ้าหลุยส์ชวนมานั้นก็ไม่ขัดขวาง เราจะตั้งใจเป็นกลางถ้าหากว่าพระเจ้าบนสวรรค์บันดาลให้ความศัรทธาเกิดขึ้นในใจเราเมื่อใด เราจะยอมเข้ารีตตามด้วย" (อ.ประมวลวิทย์, 2505 หน้า 417)

หลังจากที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 2231 และสมเด็จพระเพทราชาได้ขึ้นครองราชย์ในเวลาต่อมา พระองค์ไม่ทรงนิยมชาวตะวันตกจึงได้ขับไล่ชาวยุโรปออกจากประเทศไทย และในปี พ.ศ. 2273

PAYAP UNIVERSITY

ซึ่งเป็นสมัยของสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ ก็ได้มีการห้ามมิให้คนไทย ลาว และมอญนับถือศาสนาคริสต์ และมิให้มีการใช้ภาษาไทย บาลีในการเขียนหนังสือซึ่งสอนศาสนาหรือเทศนาเป็นภาษาไทยพร้อมทั้งมิให้เขียนหนังสือต่อต้านศาสนาพุทธ ข้อห้ามดังกล่าวได้ถูกยกเลิกในราชวงศ์จักรี ประชาชนทุกคนมีเสรีภาพในการที่จะนับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้

2. การจัดสรรที่ดิน

พวกบาทหลวงมองเห็นว่าในอนาคตที่ดินจะเป็นสิ่งสำคัญในวิถีชีวิตของคนไทย ดังนั้นองค์การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ทั้งคาทอลิกและโปรเตสแตนต์จึงมีความเห็นว่า การมีที่ดินไว้ในครอบครองเป็นกรรมสิทธิ์จะเป็นเครื่องมือในการประกาศศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด วิธีการคือ ซื้อที่ดินผืนใหญ่แล้วนำมาจัดสรรให้กับผู้ที่เข้ารีตใหม่ หรือผู้ที่สนใจจะเข้ารีตจากนั้นก็จะจัดสร้างโบสถ์ โรงเรียน โรงพยาบาล รวมทั้งสร้างหมู่บ้านขึ้นเป็นเอกเทศ เพื่อสร้างสังคมใหม่ วัฒธรรมใหม่ ได้ขาดหายจากประเพณีและวัฒธรรมเดิม

3. การจัดตั้งโรงพยาบาลและสถาบันการศึกษา

การให้การรักษาพยาบาลและการศึกษา เป็นการเผยแพร่ศาสนาในทางอ้อม โดยมุ่งหวังให้ประชาชนไทยมีความทราบซึ้งในตัวมิชชันนารี อันจะมีผลต่อไปจนถึงความสะดวกและราบรื่นในการเชิญชวนให้กลับใจ การรักษาพยาบาลด้วยวิธีทางการแพทย์เป็นสิ่งที่แปลกใหม่มากสำหรับชาวไทยในศตวรรษที่ 19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยนั้นมีการระบาดของอหิวาห์และโรคเรื้อนอย่างมาก ซึ่งแต่เดิมคนไทยเชื่อว่าเป็นการกระทำหรือเกิดจากอำนาจของภูติผีปีศาจ แต่เมื่อมีการรักษาทางการแพทย์

PAYAP UNIVERSITY

และสามารถหายจากโรคร้ายได้ก็ทำให้เกิดความเชื่อและยอมรับ และในปี พ.ศ. 2454-2456 ในภาคเหนือมีคนไทยถึงเกือบสองพันคนกลับใจไปนับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากว่าระยะเวลาดังกล่าวเกิดโรคมาเลเรียระบาด พร้อมทั้งบ้านเมืองอยู่ในสภาพข้าวยากหมากแพง การที่จะบูชาเช่นไหว้ผีก็ทำได้ยากเนื่องจากประชาชนยากจนไม่มีเงินสำหรับใช้จ่ายค่าเครื่องบูชา จึงหันมารับยาของคริสเตียนที่แจกจ่ายในขณะที่ประกาศศาสนา ซึ่งในที่สุดก็หายจากโรคดังกล่าว คณะมิชชันนารีจึงมักจะออกไปเทศนาและให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านการรักษาพยาบาลด้วย จนคนทั่วไปเรียกมิชชันนารีว่า "หมอสอนศาสนา"

มิชชันนารีเริ่มแรกอย่าง หมอกุสลาฟ หมอเฮาส์ และหมดบรัดเลย์ เริ่มงานด้วยการเปิดคลีนิค ให้การรักษาและแจกใบปลิว โดยวิธีการนี้คนทุกชั้นมีโอกาสได้ยินเรื่องราวเกี่ยวกับพระกิตติคุณ การพยาบาลรักษาพัฒนาเป็นรูปของโรงพยาบาลราวปีพ.ศ. 2425 จากนั้นก็มีโรงพยาบาลกระจายไปทั่วทุกภาค เดิมทีเดียวเป็นการให้บริการฟรีจนกระทั่งปีพ.ศ. 2431 จึงเก็บค่าบริการ

นอกจากทางด้านการแพทย์แล้ว คณะมิชชันนารียังคิดว่า การศึกษาเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จำเป็นสำหรับการเผยแพร่ศาสนา เพราะถือว่า การศึกษาแบบตะวันตกจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการเตรียมใจและความคิดของคนไทย สำหรับอารยะธรรมตะวันตกและศาสนาคริสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้านายชั้นสูงส่วนมากให้ความสนใจทั้งทางด้านภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ ถึงกับบรรดาให้มีการสอนในวัง และต่อมาก็ขยายออกไปทั่วทุกภาค เช่นในสมัยรัชกาลที่ 4 ศาสนาจารย์ซี แคสเวล ธรรมทูตของคณะธรรมการกรรมมาธิการอเมริกัน ก็ได้เป็นครูถวายการสอนภาษาอังกฤษแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 เมื่อครั้งยังทรงผนวชอยู่ที่วัดบวรนิเวศ และเมื่อพระองค์ขึ้นครองราชย์ ก็มีโอกาสเข้าไปสอนหนังสือ

PAYAP UNIVERSITY

ในราชสำนัก แม้ว่าการศึกษาจะเป็นที่ต้องการของหลาย ๆ คนแต่ก็มิใช่เป็นเรื่องง่ายที่จะให้คนมาเรียน เพราะเด็กผู้ชายเคยแต่เรียนกับพระในวัด เด็หผู้หญิงก็จะต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน

คณะมิชชันนารีทุกคณะไม่ว่านิกายใด ต่างก็มีจุดประสงค์เดียวกัน คือนำคนไทยไปถวายพระคริสต์ ดังนั้นหลังศตวรรษที่ 19 องค์การทางศาสนาต่าง ๆ จึงได้พยายามทุ่มเทจัดตั้งโรงพยาบาล โรงเรียน วิทยาลัยต่าง ๆ ขึ้น มากมายทุกโบสถ์จะต้องมีโรงเรียนประจำ ทั้งนี้เตรียมคนให้เป็นบาทหลวงผู้ประกาศกิตติคุณและสำหรับเตรียมจิตใจของคนไทยโดยทั่วไป

4. การใช้ภาษาไทยและการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรม

การเผยแพร่ของศาสนาคริสต์ในยุคแรก ๆ นั้น นับได้ว่าไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากผู้เผยแพร่ศาสนานั้นมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนไทยมาก และไม่พยายามที่จะเรียนรู้หรือเข้าใจในวัฒนธรรมของไทย จึงไม่สามารถชนะใจคนไทยได้ และยังถูกมองว่าดูถูกคนไทยอีกด้วย ดังนั้นการที่จะให้คนไทยหันไปนับถือศาสนาคริสต์แทนศาสนาพุทธ ซึ่งมีทั้งวัฒนธรรมและประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนานนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก คณะมิชชันนารีจึงหันมาทบทวนและวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้คนไทยมิได้กลับใจเป็นคริสเตียน ซึ่งพอจะมองเห็นสาเหตุได้ดังนี้

เหตุการณ์สำคัญในสมัยสมเด็จพระเจ้าท้ายสระที่เกิดขึ้น เนื่องจากการไม่เข้าใจถึงวัฒนธรรมประเพณีและความสำนึกของคนไทยจนทำให้การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ต้องประสบความล้มเหลว คือการที่สังฆราชลาโนได้เขียนหนังสือบุชฉาวิสัชนาและอีกหลายเล่ม ซึ่งได้พาดพิงถึงศาสนาพุทธในลักษณะยกตนข่มท่านเป็นการดูหมิ่นศาสนาพุทธและประเพณีของไทย จนถึงขั้นมีการสอบสวน จนในที่สุดจึงมีประกาศ

PAYAP UNIVERSITY

พระราชรองการ ข้อห้ามสำหรับมิชชันนารี 4 ข้อ จารึกลงในแผ่นศิลาเมื่อวันพุธ ขึ้น 9 ค่ำ ปีจอ ฉศก พ.ศ. 2273 ข้อห้าม 4 ข้อ คือ

1. ห้ามมิให้ใช้ตัวหนังสือเขมรและหนังสือไทย สำหรับไปเขียนหนังสือสำหรับสอนศาสนาคริสต์

2. ห้ามมิให้พวกมิชชันนารีเทศนาสั่งสอนเป็นภาษาไทย

3. ห้ามมิให้ไทย มอญ ลาว ซึ่งถือศาสนาอันประเสริฐของไทย แม้จะยากจนอย่างใด ไปยืมข้าวของเงินทองจากพวกมิชชันนารี และห้ามมิให้ไปขอเข้ารีต ห้ามมิให้ไทย มอญ ลาว เชื่อและนับถือศาสนาคริสต์ ห้ามมิให้ไทย มอญ ลาว ไปคบค้าสมาคมกับพวกเข้ารีต และห้ามมิให้พวกมิชชันนารีรับคนไทย มอญ ลาว เข้ารีตเป็นอันขาด

4. ห้ามมิให้พวกมิชชันนารีแต่งหนังสือซึ่งติเตียนและคัดค้านศาสนาไทย ให้บรรดามิชชันนารีทั้งหลายที่จะเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา ระวังอย่าได้กระทำผิดต่อข้อห้าม 4 ข้อนี้ แม้แต่ข้อใดข้อหนึ่งเป็นอันขาด ถ้าหากว่าพวกมิชชันนารีที่จะเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาได้เห็นและทราบข้อความตามประกาศพระราชรองการ ซึ่งจารึกไว้ในแผ่นศิลานี้ ไม่ปฏิบัติตามแต่ขืนทำการผิดต่อข้อห้าม 4 ข้อนี้ แม้แต่ข้อหนึ่งข้อใดเมื่อได้ไต่สวนพิจารณาได้ความจริงแล้ว ก็จะต้องลงโทษหัวหน้าของพวกมิชชันนารีถึงประหารชีวิต และพวกมิชชันนารีอื่น ๆ นั้น เมื่อได้รับพระราชอาญาเฉี่ยนแล้ว จะต้องถูกไล่ออกไปให้พ้นพระราชอณาเขตสยามทั้งหมด อีกประการหนึ่ง พวกไทย มอญ และลาว ซึ่งได้ไปเข้ารีตในครั้งสมัยสังฆราชดอมยากซ์ จะต้องลงพระราชอาญาเฉี่ยนอย่างหนัก และจะต้องประหารชีวิตเสียด้วย ถ้าแม้ต่อไป ไทยก็ดี มอญก็ดี ลาวก็ดี ซึ่งเป็นผู้ถือศาสนาไทย เมื่อได้ทราบประกาศพระราชรองการนี้ โดยละศาสนาอันประเสริฐของตัว กลับไปเข้าด้วยศาสนาคริสต์แล้ว ก็จะต้องรับพระราชอาญาอย่างหนัก คือจะต้อง

PAYAP UNIVERSITY

ถูกตัดศรีษะแล้วจะได้เอาศพไปเสียบไว้หน้าบ้านบาทหลวง ที่บางปลาเหตส่วนบิดา มารดา บุตร ภรรยา และพี่น้อง จะได้รับพระราชอาญาอย่างหนัก และจะต้องถูกริบทรัพย์สมบัติให้สิ้นเชิงด้วย

ศิลาจารึกดังกล่าวถูกนำไปปักไว้ที่ประตูรบลถ์นักบุญโยเซฟ ซึ่งพวกมิชชันารีเรียกศิลาจารึกพระราชโองการนี้ว่า "หินแห่งความอัปยศ" (เดือน 2529)

เมื่อพบว่าภาษาและการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย เป็นสาเหตุใหญ่สาเหตุหนึ่งที่มิชชันนารีตระหนัก ดังนั้นภายหลังเมื่อมีการยกเลิกพระราชโองการของสมเด็จพระเจ้าท้ายสระในสมัยเริ่มต้นราชวงศ์จักรี พวกมิชชันนารีจึงได้มีการศึกษาภาษาไทย และภาษาท้องถิ่นจนแตกฉาน สามารถสื่อความหมายในเรื่องที่ลึกซึ้งได้อย่างดี นอกจากนั้นก็ได้ศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีไทยอย่างถ่องแท้จนเป็นที่เข้าใจแล้ว พยายามเข้าถึงประชาชน ในการเผยแพร่คำสอนของพระคริสต์ก็พยายามใช้คำที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับคำที่ใช้วัฒนธรรมและประเพณีไทย เช่น นมัสการ อธิฐาน รับศีล ฯลฯ เพื่อให้ดูไม่แตกต่างจากกันมากนัก นอกจากนั้นยังได้แปลพระคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาไทย ปัจจุบันมีทั้งเป็นภาษาชาวเขาหลายเผ่า เช่น ลาหู กระเหรี่ยง เป็นต้น เพลงที่ใช้ร้องนมัสการก็ร้องเป็นภาษาไทย ภาษาพื้นเมือง โดยสอดแทรกทำนองให้เป็นไปตามวัฒนธรรมทางดนตรีของแต่ละกลุ่ม มีการนำเอาเครื่องดนตรีพื้นบ้านมาประกอบการร้องของคณะนักร้อง แทนที่จะเป็นออร์แกนหรือเปียโนเท่านั้น ซึ่งนับว่าได้ผลมาก และมีการนำวิธีการดังกล่าวนี้ไปใช้ในการเผยแพร่ศาสนาในประเทศอื่นด้วย

นอกจากนั้นแล้วมิชชันารียังได้พบว่า การที่จะเข้าถึงคนไทยได้นั้นจะต้องไปเยี่ยมเยือนถึงบ้าน สร้างความคุ้นเคยเป็นการส่วนตัวซึ่งเมื่อชาวบ้านเกิดความคุ้นเคยและต้อนรับขับสู้อย่างดีและเต็มใจแล้ว ย่อมจะเป็นหนทางที่ดีต่อการเผยแพร่ศาสนายิ่งขึ้นซึ่งการไปเยี่ยมเยือนแต่ละครั้งนั้น ก็มักจะมียารักษาโรคติดไปด้วยเสมอ

PAYAP UNIVERSITY

ประเพณีและความเชื่อทางไสยศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่คนไทยมีความผูกพันมาเป็นเวลายาวนานจนถึงปัจจุบันก็ยังมีความเชื่อในเรื่องนี้อยู่การที่บุคคลใดถูกกล่าวหาจากชุมชนที่ตนอยู่นั้น ว่าเป็นภูติหรือปีศาจ ที่เป็นสาเหตุให้คนอื่นต้องเจ็บป่วย (ภาษาเหนือเรียกว่าผีกะ) บุคคลเหล่านั้นมักจะถูกขับไล่ออกจากหมู่บ้านไม่มีใครยอมรับ บ้านเรือนก็จะถูกเผาทิ้งให้สิ้นทราก มิชชันนารีหรือหมอสอนศาสนาได้เข้าใจในความเชื่อจุดนี้ จึงได้รับเอาบุคคลที่สังคมไม่ยอมรับและไร้ที่พึ่งดังกล่าวมาอยู่ในความดูแล ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งในที่สุดคนเหล่านี้ก็กลับใจเป็นคริสเตียน

การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทยนับว่าไม่ได้ผลเท่าใดนัก แม้ว่ามิชชันนารีจะพยายามนำเอาวิทยากรและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือจนได้รับการยอมรับทั้งในราชสำนักและระดับสามัญชน แต่การยอมรับดังกล่าวเป็นแต่เพียงการยอมรับเอาวิทยากรและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เท่านั้น ไม่ได้ให้ความสนใจด้านการประกาศศาสนา หรือสนใจที่จะรับเอาความเชื่อใหม่แต่อย่างใดทั้งนี้เพราะสภาพปิดกั้นทางสังคม เนื่องจากการที่มีพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในชีวิตและสังคมอยู่แล้วจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงมารับเอาความเชื่อใหม่ ดังนั้นพวกเพรสไบทีเรียน โดยคณะธรรมการจึงต้องพยายามเผยแพร่ และขยายแผ่ออกไปเรื่อย ๆ จากภาคเหนือของประเทศไทย อันได้แก่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และเชียงราย

สำหรับการเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายเพรสไบทีเรียน ในภาคเหนือนั้น ดร. แดเนียล แมคกิลวารี (Dr. Daniel McGilvary) และโจนาธาน วิลสัน (Jonathan Wilson) เป็นผู้ที่เดินทางมาถึงเชียงใหม่และเริ่มต้นงานเผยแพร่ศาสนาในพื้นที่ภาคเหนือ ปีพ.ศ. 2411 จากการประกาศศาสนาของทั้ง 2 ท่านนี้ ได้รับความสำเร็จเป็นอย่างมาก มีจำนวนผู้กลับใจเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากภายหลังที่ ดร. แดเนียล แมคกิลวารีเสียชีวิตไปแล้ว ประมาณ 40 ปี ผู้ที่กลับใจมานับถือศาสนาคริสต์ มีจำนวนหลายพันคน

PAYAP UNIVERSITY

การเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารีทั้ง 2 ท่านนี้ ได้ใช้วิธีการออกไปเยี่ยมเยียนหมู่บ้าน ซึ่งอยู่บริเวณรอบนอกของจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งห่างไกลความเจริญ และได้ให้ความสนิทสนม ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้าน

แม้ว่า ดร. แดเนียล แมคกิลวารีจะไม่ใช่หมอทางการแพทย์ และมิได้มีทักษะพิเศษใดมากไปกว่าคนอเมริกันที่ได้รับการศึกษาทั่วไป แต่ท่านก็มีความสามารถในการรักษาโรคทั่วไปในระดับหนึ่ง หรืออาจจะป้องกันไม่ให้เกิดโรคขึ้นได้ เช่น การปลูกฝีป้องกันโรคฝีดาษ ซึ่งโรคนี้หมอกลางบ้านหรือยาสมุนไพรไม่สามารถที่จะป้องกันและรักษาได้ ตามความจริงแล้ว ในขณะนั้นแพทย์หรือหมอไม่ได้มีสถานภาพในสังคมสูงเหมือนปัจจุบันนี้ เพราะคนส่วนใหญ่แล้วมักจะรักษากันเองแบบตามมีตามเกิด หรือรักษาโดยใช้ความเชื่อเรื่องภูตผี แต่อย่างไรก็ตามความสามารถดังกล่าว จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความเคารพนับถือและไว้วางใจ งานเผยแพร่จึงเป็นไปได้อย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จอย่างมาก

ในปี พ.ศ. 2416 ดร. แดเนียล แมคกิลวารี พร้อมทั้งกลุ่มคนไทยในภาคเหนือ ได้แก่เชียงใหม่และบริเวณใกล้เคียง เช่น ลำพูน รุ่นแรก ๆ ที่กลับใจมานับถือศาสนาคริสต์ เช่น หนานอินถา ได้ออกไปเยี่ยมเยียนเมืองต่าง ๆ ในภาคเหนือ เช่น ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน และต่อมาได้มีการแผ่ขยายออกไปในหลาย ๆ เมือง

เนื่องจากในภาคเหนือโดยเฉพาะล้านนาอันประกอบไปด้วย 8 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน พะเยา เป็นที่ที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเหตุที่สมัยที่พระเจ้ากาวิละเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ขึ้นครองราชระหว่าง พ.ศ. 2323 ถึง พ.ศ. 2356 นั้นพระองค์ได้ทำสงครามกับพม่า เชียงรุ้ง เชียงตุง และหัวเมืองต่าง ๆ มาโดยตลอดแพ้บ้างชนะบ้าง

PAYAP UNIVERSITY

จึงทำให้สูญเสียผู้คนไปเป็นจำนวนมากจนทำให้เมืองเชียงใหม่เกือบจะกลายเป็นเมืองร้าง ดังนั้นพระองค์จึงต้องพยายามหาผู้คนเข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ให้มากที่สุดด้วยการกวาดต้อนเอาผู้คนจากเมืองต่าง ๆ ที่รบชนะ หรือตามเมืองต่าง ๆ ที่กองทัพเดินผ่าน เพื่อคนเหล่านั้นจะได้มาเป็นกำลังในการฟื้นฟูเชียงใหม่ต่อไป หรือนโยบายที่เรียกว่าเก็บผักใส่ซ้าเก็บเข้าใส่เมือง สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ชนกลุ่มน้อยจำนวนมากอพยพเข้ามาอยู่ในล้านนาคือเข้ามาเพื่อหาที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งการอพยพเข้ามานี้ส่วนใหญ่จะมากันเองโดยมิมีผู้ใดแนะนำชักจูง ชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาทั้งสองสาเหตุนี้ได้แก่ ชาวไตลื้อ ไตเขิน ไตยอง ไทยใหญ่ มอญ กะเหรี่ยง ดร. แดเนียล แมคกิลวารี มีความสนใจเป็นพิเศษต่อบุคคลในกลุ่มดังกล่าว จึงมีความต้องการที่จะออกไปเยี่ยมกลุ่มชนเหล่านี้ แต่เนื่องจากข้อจำกัดหลายอย่างประกอบทั้งงานที่จะต้องทำในจังหวัดเชียงใหม่ ก็มีความสำคัญด้วย ดร. แดเนียล แมคกิลวารี จึงเลื่อนการเดินทางจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2436 ดร. แดเนียล แมคกิลวารีจึงมีโอกาสเดินทางไปเยี่ยมเมืองเชียงตุง (Kengtung) ในประเทศพม่าและเมืองสิบสองปันนา (Sipsongpanna) ในประเทศจีน โดยได้ตั้งศูนย์กลางการเผยแพร่ที่แคว้นสิบสองปันนา คณะธรรมการลาวได้พยายามปฏิบัติงานพันธกิจกับชนกลุ่มไตในสิบสองปันนาและเมืองที่อยู่โดยรอบ โดยใช้วิธีการเดียวกันกับที่ใช้ในล้านนา คือเผยแพร่พระกิติคุณ ให้การศึกษาและสาธารณสุข ฯลฯ ซึ่งในการเข้าไปทำงานของคณะธรรมการนั้นมิได้ไปเฉพาะชาวตะวันตกเท่านั้น แต่ได้นำเอาคนไทยไปด้วยเพื่อที่จะทำให้การติดต่อสื่อสารกับพวกไตเป็นไปได้สะดวกยิ่งขึ้น เนื่องจากภาษาล้านนากับภาษาของชนกลุ่มไตในสิบสองปันนา และเมืองใกล้เคียงเป็นภาษาตระกูลเดียวกันและมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันมาก

PAYAP UNIVERSITY

คณะธรรมการลาวได้เข้าไปเผยแพร่ศาสนา ในทางตอนใต้ของจีนเป็นเวลา 25 ปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2459 จนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484) จากการเข้าไปเผยแพร่ของคณะธรรมการดังกล่าว ทำให้มีคนไตจำนวนหนึ่งได้กลับใจมานับถือศาสนาคริสต์ และกลุ่มหนึ่งของจำนวนนี้ได้อพยพเข้ามาอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย คือ จังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ. 2472 คนไตกลุ่มนี้คือ ชาวไตหย่า หรือไตหยา (ชาวไตหย่าที่อพยพเข้ามาอยู่ที่จังหวัดเชียงรายปัจจุบันเรียกตนเองว่า "ไตหย่า" แต่ที่ยังอยู่ในเมืองสินผิงและหยวนเกียงของมณฑลยูนนาน ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน เรียกตนเองว่า "ไตหยา" อาจจะเป็นเพราะเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนานถึง 64 ปีแล้ว จึงทำให้สำเนียงภาษาเปลี่ยนไป) ปัจจุบันชนกลุ่มดังกล่าวก็ยังนับถือศาสนาคริสต์ และมีการดำเนินชีวิตอยู่เหมือนคนไทยโดยทั่วไป

PAYAP UNIVERSITY

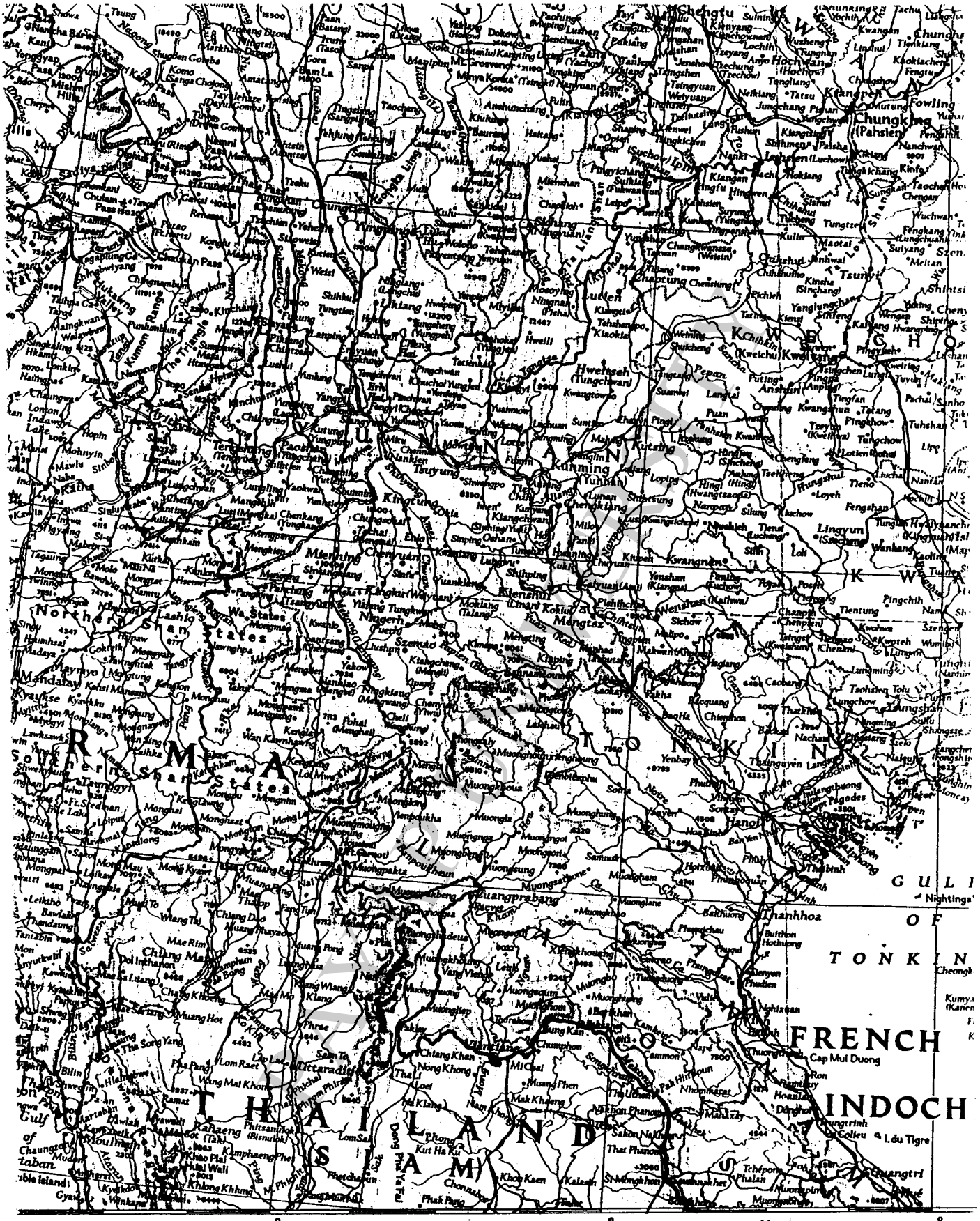
Chengtu
Chungking
(Pahsien)
Fowling
Kiangpei
Hochwan
(Hochiu)
Kiangtsin
Shihmen
Palsha
Nanki
Lochuen (Luchowfu)
Kiangan
Hingfu
Hingwen
Chihshui
Tsungkai
Chengan
Wuchwan
Fengkang
Lungchuan
Sulyang
Szen
Meitan
Tsunyi
Shihtsi
Yang, Cheny
Kaihsien
Hwangping
Kwangshun
Tsingchen
Lungchang
Tuyun
Pachai
Sanho
Tuhshan
Tungchow
Lotien (Lotsha)
Ltng
Kwangnan
Tsingfan
Pingchow
Tsunyi
Kweichu
Kwangchang